

— nem arra, a melyet a hálás kegyelet álitand majdan sirodhoz, hanem arra, a melyet te állítottál fel magadnak az életben, arra az emlékoszlopra, a melyről egyik nemzedék a másik után nemcsak azt fogja leolvasni, hogy mikor születél és mikor haltál meg, hanem azt is megtudja, hogy ezen két időpont között mi-mindent tettél és végeztél és mit köszönhet neked: akkor lehetetlen, hogy ne üdvözlünk égi utadon, a melyen már az örökkévalóság mezeire jutottál.

Fogadd hát könyeinkkel együtt üdvözlésünket is!

Mi hiszük, hogy szellemed fénysugarai nem vesznek el a sir éjjelében, a minthogy emléked is itt marad mindörökké, mindörökre!
Isten veled! Isten velünk!

FERENCZ JÓZSEF,
unitárius püspök.

*

Bucsuszó Brassai sirjánál.

Feltartóztatunk nagy utadban még egy pillanatra Kedves Halott! hadd nyomja szelid és fennkölt homlokodra bucsu csókját a kolozsvári unitárius főiskola, mely neked első nyilvános iskolád volt s melynek szellemi kincseit soha senki olyan fejedelmi bőkezűséggel vissza nem fizette, mint te tetted.

Még akkor is és azután is, midőn sas-szárnyaid magas röptével e szűk hajlékból kiemelkedtél s a nemzeti művelődés és tudományos élet tágas tért és palotákat nyitott meg tüneményszerű talentumod előtt: a gyermeki hűség szeretetével halmoztad el azon szerény hajlékot, melyben tanulásod és tanításod páratlanul nemes szenvedélynek hoztad első áldozataidat.

Az ifjuság, melynek jóltevője, a tanítói kar, melynek Socratese, és az előljáróság, melynek díszje voltál, mindig érezte közelséged melegét és azt a boldogító hatást, mit egy erkölcsi és szellemi nagyság ellenállhatatlanul gyakorol környezetére. S hogy e hatás rajtunk kívül oly sokakra terjedett ki, mint csak a legkiváltságosabb keveseké e hazában: még inkább növelte a mi ragaszkodásunkat, tiszteletünket és szeretetünket irántad.

S midőn most úgy látszik, mintha elveszitenénk s rá gondolkunk a hihetetlenre, hogy ajkaidnak bölcseségén többé nem csünghetünk, jóságos szemeidnek barátságos tekintetén föl nem melegedünk: a nagy veszteség tudatában megszakgatnók ruháinkat és az igaz fájdalom könnyeivel elárasztanók koporsódat.

De ha élted hatalmas folyamán, innen az örökkévalóságba való

torkolásától visszatekintünk s látjuk annak a látatlanba elvesző eredetétől kiindulva termékenyítő kanyargásait, ha végig tekintünk azon a befejezett tökéletes életen, mely századunk minden nemes törekvéseiből és munkájából bőven kivette és végrehajtotta a maga részét, — ha látjuk a gondviselés bőkezűségét, kiárasztva reád szellemi kincseinek sokaságát s megáldva mindvégig a százados tölgy életerejével azok értékesítésére, — ha meggondoljuk, hogy te a XIX-ik évszáz magyar renaissanceának élő típusza maradsz az iskolában és életben, tudományban és irodalomban, s lelkednek minden nemes tűzét kilobogtattad az elalvó mécs utolsó lobbanásáig, s hogy minket ez élő fény, utódainkat életed, jellemed és munkásságod mesés hite és példája örökké buzdítani és lelkesíteni fogja: megilletődve bár, de azon tudattal adjuk át az anyaföldnek porhüvelyedet, hogy te velünk vagy és velünk maradsz, mert a ki száz évet úgy él, mint te éltél az halhatatlanságát már e földön megkezdette.

Az élet látóhatárának szélén, fényének teljességében, csendesen lenyugodó napod szelid sugarait lelkünkbe zárva bizunk, mint te biztál — a viszonzatlásban. Isten veled!

KOZMA FERENCZ,
isk. felügyelő gondnok.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

ÉRTESÍTŐ a nemzetközi unitárius Conferentiáról. Az intéző bizottság közreműködésével szerkesztette Boros György titkár. Kolozsvárt, 1897. 8r. 181 és 18 lap. — A millenniumi ünnepek alkalmával Budapesten, 1897. sept. 6. és 7. napján tartott unitárius conferentia van e tartalmas kötetben ismertetve magyar és angol szövegben. Gál Miklós lelkész hangulatos imája és Ferencz József püspök ékesszóló szép alkalmi prédikációja után Daniel Gábor elnök az unitárius vallás történetét s az angolokkal és amerikaiakkal való érintkezésünket ismerteti. Székely Ferencz a budapesti egyházzól, Péterfi Dénes a vallásról, Dowson H. Enfield az unitarizmus jelen állásáról Angliában, Kozma Ferencz a lelkészi hivatás jelentőségéről társadalmi és nemzeti szempontból beszéltek igen érdekesen. Szívhez szóló volt Williams C. Theodor new-yorki lelkész lelkes oratiója, mely az óda fenséges hangján dicsőíti az ünneplő Magyarországot, mint a szabadság hazáját egy évezreden keresztül.

Csupán csak annyi figyelembe ajánlható észrevételünk van még az Értésítőnek szerkesztéséről, hogy az ily, két világrész olvasóit érdeklő kiadásokra a lehető legnagyobb gondot kell fordítani. A 77. lapról kimaradt pl. a felolvasó neve; az angol szövegben a conferentián résztvevők a legfuresább zűrzavarban vannak bemutatva, némelyik kétszer is megnevezve különösen hangzó czívekkel, míg más egyszer sem. Szóval a tanulság az legyen ezutánra, hogy a maradandó becsű művek kiadása kellő gondot és figyelmet igényel. *K. F.*

HASKÓ VILMOS dr.: Székelyföld Kiadta az Erdélyrészi Kárpátgyegesület. Budapest. 8r. 350 l. 115 eredeti képpel. Ára 3 frt. 50 kr. E díszes kiállítású nagy kötet megérdemelt feltűnést keltett irodalmunkban. Vonzó, szép tollal ismerteti a székelyföld természeti kincseit s a székely faj becsülésre méltó szép tulajdonságait. Itt-ott a történelemre is kitér a kitűnő szerző s ez gyöngye oldala különben nagy gonddal írt derék munkájának. A sok rege és hírlapokból átvett adoma mellett esaknem elvész az az egyiket igaz adat, mely a székelyek multjára világot deríteni volna hivatva. A 70. lapon ilyeneket is olvasunk: Székely-Keresztúr legérdekesebb épülete a katolikus templom. „A reformáció idejében az unitáriusok foglalták el, a mult század végén azonban vissza szállott az megint jogszertinti birtokosaikra“. E hely világosan elárulja, hogy a jeles író, kinek a balneologia specialis tanulmánya, igen keveset okult Erdély történelméből, a Leopoldi diplomának pl. hírét sem hallotta. Az sem áll meg, a mit a következő lapokon olvasunk, hogy a mai szombatosok szinleg katolikusok, reformátusok vagy unitáriusok s eljárnak bevallott felekezettük templomába. S az már a régmult időhöz tartozik, hogy a szombatosok értelmi szintája magasabb volna a többi székelyénél. Ezekhez hasonló meséket és csekélyebb hibákat nem számítva, melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe e